

راهکارهای توسعه و ترویج اقامه نماز

عنوان مقاله:

شیوه و نقش مدیران در دعوت کارکنان به نماز

مهدی فیضی

کارشناس ارشد آزمایشگاه پلیمر، شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی مرکز اراک

چکیده

نماز سبب سلامت روح و روان و دوری از فساد در محیط اداری می‌شود. اثرات اقامه نماز در ادارت، تواضع در برخورد با ارباب الرجوع کاهش استرس در کارمندان و تقویت مسئولیت پذیری و وجدان کاری می‌باشد. ترویج فرهنگ نماز در سازمان ها موجب همدلی و معنویت کارکنان میشود. در این مقاله برآن شدیم، راه های دعوت به نماز برای کارکنان در ادارت را بررسی کنیم. تاثیر برگزاری نماز در ادارت، نظر رهبر درباره نماز جماعت در ادارات، علت بی‌توجهی به نماز اول وقت در ادارات، عدم تداخل کار ارباب الرجوع با وقت نماز و شرایط نمازخانه‌ها در ادارات را بررسی نمودیم.

واژه های کلیدی: دعوت به نماز کارکنان - برگزاری نماز در ادارات - مهارت دعوت به نماز- نظر رهبر در باره نماز در ادارات

۱- مقدمه

وظیفه همه کسانی که خداوند به آنها توانایی و مکنتی داده تلاش در مسیر تبلیغ و اشاعه فرهنگ اقامه نماز در جامعه به صورت مستمر و فزاینده است و وظیفه مدیران دستگاه‌های اجرایی با توجه به امکاناتی که در اختیار دارند در زمینه توسعه و ترویج فرهنگ اقامه نماز بیش از پیش مهم و سنگین است. بیشترین آیاتی که قرآن در خصوص فروع دین اشاره دارد مربوط به فریضه مهم نماز است. دو کتاب بزرگ عالم تشیع وسایل‌الشیعه و مستدرک الرسائل مشتمل بر ۵۹ هزار حدیث است که ۱۹ هزار حدیث آن مربوط به اهمیت فریضه نماز و مقدمات آن است. یکی از درس‌های بزرگ نهضت عاشورا توجه به فریضه نماز حتی در میدان جنگ است، حضرت امام حسین(ع) در ظهر عاشورا فریضه مهم نماز ظهر را ترک نکرد و نماز را به جماعت با حضور اصحاب و یاران وفادارش اقامه کرد.

نماز، برترین عبادت عارفانه و ستون دین است که در گسترش فضایل اخلاقی و زدودن رذیلت‌ها بسیار موثر

است. خداوند انسان را آفرید تا آزادانه و از روی اختیار در مسیر عبادت قرار گیرد، نه این که مانند ملایکه مجبور به عبادت و پرستش باشد که این خود، نقطه عطفی در بندگی بود. انسان‌ها سرمایه‌های یک ملت هستند که در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به توجه ویژه‌ای نیاز دارند سیره و رفتار پیشوایان دینی و اولیای الهی نشان می‌دهد که آنان با در پیش گرفتن برنامه‌هایی کوتاه مدت، میان مدت و درازمدت برای هدایت بشر و آموزش مفاهیم دینی، رسالت الهی خویش را به انجام رسانده و شناساندن نیاز اصلی زندگی و پاسخ‌گویی به آن را محور اساسی برنامه‌های پیام‌رسانی خویش قرار داده‌اند. مسجد در فرهنگ دینی اهمیت زیادی دارد و رهبران دینی بر این موضوع بسیار تأکید کرده‌اند. از این رو، تبلیغ مسجد، آثار و پیامدهای فراوان دیگر را نیز به دنبال دارد؛ مسجد یعنی نماز، یعنی همراه مردم بودن، یعنی حضور در سنگر مبارزه با دشمن، حضور در تصمیمات مسلمانان و ...

نماز از نظر لغوی، به معنای «پرستش، نیاز، سجود، بندگی و اطاعت می‌باشد. نماز یکی از فرائض دین مبین اسلام و از مهمترین و برجسته‌ترین عباداتی است که سرآمد و قلّه دیگر عبادات محسوب می‌گردد. دروازه ورود به بهشت، غذای روح انسان، مایه آرامش روان و بالاترین پاسخ، به برترین نیاز انسان، نماز است. نماز را جامع جمیع عبادات بر شمرده‌اند، از آن جهت که پذیرش دیگر اعمال و افعال انسان در گرو پذیرفتن آن از سوی خداوند است. نماز یا صلاه، به تعبیری در فرهنگ اسلامی، ستون دین می‌باشد. مرحوم «علامه طباطبایی» صاحب تفسیر «المیزان»، معنی جامع صلاة را میل، انعطاف و توجه می‌داند و البته بسته به درجات موارد آن، این میل و انعطاف تفاوت پیدا می‌کند. یعنی اگر از ناحیه خدای تعالی باشد، انعطاف و توجه رحمت او نسبت به بندگان است و اگر از ناحیه ملائکه باشد، استغفار و وساطت در رسانیدن رحمت به بندگان است و نسبت به پیغمبر آن است که او را تزکیه نموده، برایش استغفار کنند و اگر از ناحیه مؤمنان باشد، دعا و تقاضای رحمت است. صاحب «مجمع البیان» گفته: صلاه، در لغت به معنی دعا است. نماز در اصطلاح شرع عبارت است از افعال مخصوص، به کیفیت مخصوص که شامل: قیام، تکبیر، قرائت، رکوع،

سجود، تشهد و تسلیم است و این دلالت می‌کند که این اسم، از لغت به شرع، نقل شده است. هیچ شک و تردیدی نیست که نماز به عنوان یک زبان مشترک، برای اقیانوس بیکران انسان‌ها از اقالیم و نژادهای مختلف، نقش بسزایی در برآورده ساختن نیازهای مشترک آنها دارد. نماز بلندترین فریاد و اولین عملی است که در روز قیامت مورد سنجش و سؤال قرار می‌گیرد. نماز مهمترین و برترین طریق رسیدن به خداوند و آراسته شدن به فضائل و دوری از رذائل اخلاقی است. نماز والاترین نیایش به درگاه احدیت است که عروج آدمی از مقام عبد و بندگی به آستانه درگاه الهی، با انجام آن، ممکن می‌گردد و جهشی است از سر عشق و اخلاص، به سوی پروردگار و بارزترین جلوه احساس دینی و دین باوری و نیاز درونی و فطری انسان و زیباترین جلوه پرستش و والاترین گونه نیایش، در نماز تجلی می‌یابد.

نماز ذکر خدا و برای یاد اوست. چشمه سار پاک و طاهری است که روح را شستشو داده و سبب پرواز روح، در بیکران رحمت الهی و سیراب شدن، از بی‌نهایت لطف او می‌شود. ذکر آن که در زمانه گسیختگی پیوندها، پیوندی محکم را با خالق هستی، برقرار می‌کند که نگسستن از آن، آدمی را در این جهان از طوفان های سهمگین اضطراب و غوطه ور شدن در منجلاب و گرداب فحشاء و منکرات نجات داده و به ساحل آرامش می‌رساند:

(انّ الصلاه تنهى عن الفحشاء و المنکر) وجود ده‌ها حدیث و روایت از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه معصومین علیهم السلام، در بیان اهمیت و جایگاه نماز، نشان از شأن و منزلتی است که این عبادت در میان دیگر عبادات و اعمال و افعال دارد. پیامبر اسلام، نماز را نور چشمان خویش می‌خواند. نورانیت در دل و بصیرت و آگاهی در دیده، اخلاص و صفا و پاکی در عمل، صراحت و صداقت در زبان و... همه، در اقامه و برپایی نماز محقق می‌شود.

اداره ها در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باید در امر اقامه نماز الگوی جوامع اسلامی باشند. مسؤولان اداره‌ها نقش اساسی در چگونگی اقامه نماز دارند. مدیران و رؤسا با حضور فعال و به موقع و با رفتار و اعمال

و با زبان خود می‌توانند دعوت‌کننده دیگر کارکنان به نماز باشند. تشویق فعالان امر اقامه نماز، لحاظ کردن اهل اقامه نماز بودن در انتصابات و ارتقاء مدیران، قرار دادن زمان و مکان مناسب برای اقامه نماز و الگو سازی برای کارکنان از دیگر مواردی است که مدیران می‌توانند جهت اقامه نماز در ادارات از آنها استفاده کنند. از روش های دعوت به نماز در ادارات، عبارتند از دعوت با گفتن اذان، دعوت شفاهی، دعوت کتبی، دعوت چهره به چهره و تبیین فواید و آثار نماز در اداره که اجرای این روش‌ها نیاز به برگزاری جلسات هماهنگی و پیگیری جدی دارد.

با تبیین فواید و آثار مهم اقامه نماز در اداره برای مسؤلان، دیگر نیاز به ابلاغ و الزام نیست، بلکه خود مدیران و کارکنان برای اقامه نماز اقدام خواهند کرد. اقامه نماز در ادارات باعث ارتقاء معنویت در بین کارکنان و در نتیجه کاسته شدن از آسیب های فردی و اجتماعی و در نتیجه ارتقاء کیفیت کار و پیشرفت کار سازمان می گردد. همچنین افزایش صمیمیت بین مدیریت و کارکنان و اطلاع مدیر از مشکلات کارکنان و مراجعه کنندگان به دور از تشریفات اداری و در نتیجه افزایش رضایت مندی کارکنان و مراجعه کنندگان از دیگر برکات اقامه نماز در ادارات می باشد.

نماز سبب سلامت روح و روان و دوری از فساد در محیط اداری می‌شود. اثرات اقامه نماز در ادارات، تواضع در برخورد با ارباب الرجوع و کاهش استرس در کارمندان و تقویت مسئولیت پذیری و وجدان کاری می‌باشد. ترویج فرهنگ نماز در سازمان‌ها موجب همدلی و معنویت کارکنان می‌شود. در این مقاله برآن شدیم، راه‌های دعوت به نماز برای کارکنان در ادارت را بررسی کنیم. خداوند متعال در قرآن مکرر به اقامه نماز تأکید فرموده است که نشانگر اهمیت اقامه نماز است. مدیری که نماز خود را در آخر وقت می‌خواند و در فکر نماز کارکنان و در نظر گرفتن زمان و مکان برای اقامه نماز نیست و نماز خود را در اتاقش به تنهایی می‌خواند، هر چند نماز خوانده است، اما در شمار اقامه کنندگان نماز نیست. در انتصاب مدیران یکی از شاخص‌هایی که باید مورد توجه قرار گیرد، اقامه نماز باید باشد. مدیری که اهل اقامه نماز باشد، در فکر نماز کارکنان

اداره خود نیز خواهد بود.

اداره در جامعه اسلامی با اداره غیر اسلامی تفاوت دارد. در اداره اسلامی هدف صرفاً انجام امور اداری نیست بلکه هماهنگ با انجام کار اداری باید رعایت دستورات و ارزش‌های اسلامی نیز در اولویت باشد، از جمله بحث مهم اقامه نماز. در اداره اسلامی باید مقدمات اقامه نماز مهیا باشد و به آن اهمیت داده شود. بحث طهارت و وضوخانه و نمازخانه و پخش اذان و در نظر گرفتن زمان مناسب برای اقامه نماز باید در صدر اولویت‌های یک مدیر اداره اسلامی باشد.

« دو نکته عمده‌ای که الان هم جامعه ما و تمامی دنیا را تهدید می‌کند و جامعه ما هم دست به گریبان است و این ناراحتی‌های روحی و انحرافات و یا به تعبیری مشکلاتی که فرد در مقابله با زندگی دارد و یا به درون می‌ریزد و یا به بیرون سرایت می‌کند، یا بیرون را اذیت می‌کند، یا درون را تخریب و دچار بیماری می‌سازد. با نگاهی به آیات و روایات مربوط به نماز می‌بینیم که نماز درمان همه این بیماریهاست. اقم الصلوة لذكری نشان دهنده تأثیر روانی نماز است و اینکه نماز اصلش و روحش ذکر خداوند است و این ذکر آرام بخش که الا بذكر الله تطمئن القلوب ذکر خدا آرام می‌آورد و من اعرض عن ذکرى فإنه معيشة ضنكا اگر ذکر نباشد و یاد خدا نباشد ، زندگی سخت می‌شود.» (ستاد اقامه نماز، ۱۳۷۹، صفحه ۷۶)

مدیر در نظام اسلامی باید شهید بزرگوار شهید رجایی را الگوی خود قرار دهد و به آن بزرگوار اقتدا کند که این جمله مشهور و مهم از ایشان به یادگار مانده است که به نماز نگویید کار دارم، به کار بگویید وقت نماز است. هر مؤمن در محیط اداری یکی از یاوران نماز است. کارمندان ریشه اعتقادی و رفتاری از خانواده‌هایشان هستند. اقامه نماز اول وقت باید دغدغه اول مدیران باشد. همانطور که در ادارت به اتاق مدیران رسیدگی میشود باید به نمازخانه‌ها هم توجه شود. نمازخانه ادارت محل مطمئنی برای ارتباط مؤمنان با یکدیگر و اطلاع از اوضاع یکدیگر و یاری رساندن به هم برای رفع مشکلات مادی و معنوی است. علی (ع) می‌فرماید : ”نماز به همه وجود انسان آرامش می‌بخشد، چشم‌ها را خاضع و خاشع می‌گرداند، نفس سرکش را

رام و دلها را نرم و تکبر و بزرگ منشی را محو می کند.

هر روز ۲۲ بار کلمه حی (یعنی بشتابید) در اذان واقامه آمده است درباره ارزش نماز جماعت، رسول خدا (ص) فرمودند: نماز کسی که صدای اذان را بشنود و بی سبب در نماز جماعت شرکت نکند، ارزشی ندارد. امام رضا(ع) نیز در مورد علل سفارش اسلام به نماز جماعت فرمود: "خداوند متعال نماز جماعت را قرار داده است که شعائر اسلامی و معارف الهی همانند اخلاص، توحید، ارزشهای اسلامی، عبادت و نیایش برای خدا آشکار شود؛ زیرا با علنی بودن آنها حجت خداوند بر مردم شرق و غرب عالم تمام می شود"

۲- راه های دعوت به نماز در اداره ها

۲-۱- نقش مدیران

مدیران در نظام مقدس اسلامی باید علاوه بر انجام امور اداری و سازمانی، در فراهم کردن شرایط برای اقامه واجبات الهی از جمله نمازپیش قدم باشند. یکی از شرایطی که باید در انتصاب مدیران باید مد نظر قرار گیرد، تلاش و همت آنان در امر اقامه نماز در اداره می باشد. رؤسا و مدیران با حضور فعال خود در امر اقامه نماز جماعت می توانند الگوی سایر کارکنان باشند و حضور رییس اداره در صف اول نماز، باعث تشویق دیگران به امر اقامه نماز جماعت و اول وقت می گردد.

مدیران جامعه اسلامی باید حکومت مولا امیرمؤمنان علیه السلام را الگو و سرمشق خود قرار دهند. امام در نامه ۵۳ نهج البلاغه خطاب به مدیر لایق خود حضرت مالک اشتر در خصوص اقامه نماز فرموده اند: «نیکوترین وقتها و بهترین ساعات شب و روزت را برای خود و خدای خود انتخاب کن ... هنگامی که نماز را به جماعت می خوانی نه با طولانی کردن نماز، مردم را بپراکن و نه آنکه آن را تباه سازی، زیرا در میان مردم ، بیمار یا صاحب حاجتی وجود دارد. آنگاه که پیامبر (ص) مرا به یمن می فرستاد از او پرسیدم، با مردم چگونه نماز بخوانم؟ فرمود : « در حد ناتوانان نماز بگذار و بر مؤمنان مهربان باش. » (محمد دشتی ،

رؤسا و مدیران اداره می‌توانند با در نظر گرفتن زمان و مکان مناسب برای نماز، زمینه را برای اقامه هر چه با شکوه تر نماز مهیا نمایند. مقام معظم رهبری که خود الگوی مناسبی برای همه مسؤولان نظام اسلامی در امر اقامه نماز هستند، در این موضوع فرموده اند: «بهتر است برای درک فضیلت نماز اول وقت و جماعت، کارهای اداری به گونه‌ای تنظیم شود که آنها (کارکنان) بتوانند این فریضه الهی را به صورت جماعت و در کمترین مدت بخوانند.» (آیت الله سید علی خامنه‌ای، ۱۳۸۶، صفحه ۱۱۱) البته باید تلاش شود نماز در کمترین زمان ممکن و بدون حواشی و تعقیبات برگزار گردد تا کارمندان به کارهای موظفی خود برسند و مراجعه کنندگان نیز بیش از اندازه معطل نشوند. مقام معظم رهبری در این مورد، در پاسخ به سؤالی در این مورد فرموده‌اند: «دعاها و اعمال مستحبی زاید بر فریضه الهی نماز جماعت که از شعایر اسلامی است، اگر منجر به تضييع وقت اداری و تأخیر در انجام کارهای واجب شود، اشکال دارد.» همان صفحه ۱۱۱» نماز جماعت هر چند مهم است و باید در اولویت باشد اما نباید باعث باز ماندن از کارهای واجب اداری گردد. باید با برنامه‌ریزی نماز جماعت به صورت مختصر و بدون مقدمه و مؤخره و حواشی و تعقیبات اقامه گردد. چه بسا با برگزاری نماز جماعت طولانی و معطل کردن مراجعه کنندگان، همین عمل باعث ناراحتی و دین زدگی مردم مراجعه کننده گردد. البته چقدر مناسب است که شرایط برای حضور مراجعه کنندگان به اداره در نماز جماعت مهیا گردد.

۲-۲- دعوت با اذان گفتن

اذان بهترین وسیله‌ای است که با آن وقت نماز یادآوری می‌شود. هنگام اذان باید صدای اذان در هر مکانی به گوش برسد و این خاصیت یک جامعه اسلامی است. متأسفانه گاهی در ادارات و مجموعه‌ها هنگام اذان هیچ خبری نیست و یادآوری صورت نمی‌گیرد. بهتر است اذان به وسیله یکی از کارکنان و در محوطه یا سالنی

که تردد بیشتری دارد، صورت گیرد و به اذان غیر زنده رادیو اکتفا نشود و اثر اذان زنده با صدای خوش از اذان غیر زنده بیشتر می‌باشد.

همچنین سیستم صوتی و بلندگوها باید کیفیت مطلوبی داشته باشند نه صدای گوش خراش و بی کیفیت بلندگوها.

۲-۳- دعوت شفاهی

یکی از راه‌های دعوت به نماز دعوت کردن از کارکنان به اقامه نماز در هنگام اقامه نماز می‌باشد. بهتر است این دعوت توسط مسئول و مدیر و یا افراد نزدیک به مدیر و کارکنان موجه و خوش اخلاق و با کمال احترام صورت گیرد. هر کس که زودتر برای اقامه نماز آماده شد می‌تواند در راه رفتن به محل اقامه نماز دیگران را نیز به نماز دعوت کند، زیرا گاهی اشتغال به کارهای روزمره باعث غفلت کارکنان و فراموشی وقت نماز می‌گردد، که با یک تذکر کوچک و محترمانه برای اقامه نماز آماده خواهند شد.

طرح سفیر نماز هم طرحی است که در آن افراد مشخصی در هر روز کارکنان را هنگام نماز به شرکت در نماز جماعت دعوت می‌کنند. این افراد می‌توانند محدود و ثابت در هر روز باشند که از بین افراد خوشنام و خوش خلق انتخاب شوند و یا اینکه همه کارکنان علاقه‌مند به شرکت در این طرح گنجانده شوند و هر روز برخی از آنان به عنوان سفیرنماز کارکنان را به نماز دعوت نمایند.

۲-۴- دعوت کتبی

از راه‌های دعوت کارکنان به نماز دعوت کتبی می‌باشد. یکی از موانعی که باعث می‌شود فرد نتواند همکار خود را به نماز دعوت کند، بحث خجالت و یا ناراحتی دعوت شونده به نماز می‌باشد. با استفاده روش کتبی می‌توان این مشکل را رفع کرد. این دعوت می‌تواند به صورت فردی یا گروهی باشد. به عنوان مثال در اداره- ای که تعدا قابل توجهی از کارکنان در نماز جماعت حاضر نمی‌شوند می‌توان با هماهنگی مدیر مجموعه

متن محترمانه‌ای را با موضوع دعوت و تشویق به شرکت در نماز، تهیه کرد و به همه کارکنان و یا کارکنانی که کمتر در نماز حاضر می‌شوند، تحویل داد. این کار می‌تواند به صورت دستی و در پاکت نامه انجام شود و یا به صورت سیستم اتوماسیون اداری. البته می‌توان در طول سال آیات و روایاتی که در مورد اهمیت اقامه نماز و نماز جماعت است را برای کارکنان ارسال کرد تا بیشتر با اهمیت و ضرورت اقامه نماز و آثار و برکات آن آشنا شوند.

همچنین نصب آیات و احادیث و داستان‌های اثرگذار با موضوع اقامه نماز و نماز جماعت و نماز اول وقت نیز می‌تواند مؤثر باشد.

۲-۵- دعوت چهره به چهره

با وجود پیشرفت علم و بوجود آمدن انواع مختلف ابزار جدید جهت تأثیرگذاری بر افراد بهترین روش‌ها جهت دعوت به نماز، روش حضوری و چهره به چهره می‌باشد. امر به معروف و نهی از منکر دو واجب الهی هستند و بر هر فردی با وجود شرایطش واجب می‌باشد. از واجبات بزرگ الهی نماز است و بر هر فرد از جمله مدیر و همکار لازم است که افرادی را که در اطراف او هستند و با آنها سروکار دارد به این واجب الهی دعوت نماید. باید با نرمی و رعایت لطافت‌های دقیق، امر به معروف کرد. امر به نماز اول وقت و نماز جماعت هم که دو مستحب مهم هستند، باید با ظرافت و دقت صورت گیرد تا اثرگذاری لازم را داشته باشد. یکی از بهترین روش‌های دعوت روش غیرمستقیم است. دعوت با اعمال و رفتار و اینکه رییس اداره هنگام نماز جلسات خود را تعطیل کند و طوری برنامه ریزی کند که هنگام نماز برنامه کاری نداشته باشد و در اول وقت به سوی نماز جماعت برود، خود دعوت به نماز و امر به معروف عملی برای کارکنان اداره می‌باشد.

۲-۶- تشویق و تکریم

خداوند متعال برای دعوت به خوبی ها در قرآن مجید مکرر وعدهٔ نعمت‌های بهشتی را داده است و با عوامل تشویقی انسان را به نیکی ها دعوت می‌نماید. جا دارد همانطور که برای امور مختلف سازمانی مشوق‌هایی در نظر گرفته می‌شود، جهت تشویق کارکنان به شرکت در نماز جماعت هم مشوق‌هایی در نظر گرفته شود تشویق‌هایی مانند اردوهای زیارتی و مواردی از این قبیل به ویژه در مراکز نظامی برای سربازان این بحث تشویق بیشتر کاربرد دارد و برای سربازانی که کمی از نظر اعتقادی ضعیف هستند می‌توان با در نظر گرفتن مشوق‌هایی مانند مرخصی تشویقی و ... آنان را به شرکت در نماز جماعت تشویق کرد. جا دارد مدیر اداره برای کارکنانی که در امر اقامهٔ نماز فعال هستند احترام بیشتری قایل باشد و آنان را بیشتر تکریم نماید.

۷-۲- برگزاری جلسات نماز

همانطور که برای امور مختلف و هماهنگی آنها جلسات مستمر برگزار می‌گردد، جا دارد برای با شکوه‌تر اقامه شدن نماز هم جلسات مستمر برگزار گردد و مصوبات آن با جدیت پیگیری گردد. در این جلسات می‌توان آسیب شناسی کرد، عوامل تأثیرگذار در عدم شرکت کارکنان در نماز را بررسی کرد و برای رفع آنها راهکار یافت و راهکارها را عملی نمود. می‌توان عوامل با شکوه تر شدن اقامهٔ نماز را شناسایی و کاربردی کرد و زمینه را برای شرکت حداکثری کارکنان در نماز مهیا کرد. در برخی از ارگان‌ها این جلسات با موضوع طرح منزلت نماز برگزار می‌گردد، که جا دارد در همهٔ نهادها و سازمانها این جلسات با جدیت برگزار و پیگیری گردد.

۸-۲- استمرار دعوت

شیطان از راه های مختلف و به طور مکرر برای انحراف انسان به سراغ او می‌آید، تا انسان را از کارهای خیر و به ویژه نماز بازدارد. «شیطان از ذکر خدا و نماز جلوگیری می‌کند، شیطان می‌داند که هر کجا یاد و نام خدا باشد، او ناموفق است.» (سید جواد بهشتی، ۱۳۹۱، صفحهٔ ۱۱۶) همانطور که شیطان از وسوسه کردن

خسته نمی‌شود و استمرار و استقامت در کار خود دارد، انسان هم باید در دعوت به نیکی‌ها استمرار داشته باشد و خسته نشود. انسان باید در برابر دعوت‌های شیطانی مقاومت کند و در این مقاومت استمرار داشته باشد. «خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «واصطبر علیها و خانواده خود را به نماز دستور ده و بر انجام آن شکیبا باش.» (سوره طه آیه ۱۳۲) اگر چند بار گفتی و گوش نکردند خسته نشو، نماز مسأله‌ای نیست که تنها در مقطعی از دوران تحصیل به آن پرداخته شود، بلکه باید همانند اذان که شبانه روز تکرار می‌شود، در تمام سطوح به آن پرداخته شود و برای هر دوره‌ای به تناسب فهم مخاطب، مطالبی بیان گردد. همان گونه که در کندن چاه با هر ضربه کنگ به آب نزدیک می‌شویم، در بیان نماز نیز باید با هر نکته‌ای، به اسرار آن نزدیک شویم.» (محسن قرائتی، ۱۳۹۵، صفحه ۳۱)

ممکن است کارمندی بار اول هنگام دعوت به نماز، بی‌توجهی داشته باشد، اما اگر برای بار دوم و سوم دعوت شود، اثر بیشتری خواهد داشت. نباید ناامید شد و باید با توکل به خدا و توسل به اهل بیت علیهم السلام در راه گسترش فرهنگ نماز مجاهدت کرد و از مشکلات و حرف‌های دیگران نهراسید.

۳- فواید نماز جماعت در ادارات

از اهمیت‌های برگزاری نماز جماعت در ادارات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد که موارد مهم آن به تفصیل

مورد بررسی قرار خواهد گرفت

تواضع در برخورد با مراجعه‌کنندگان

پیشرفت سازمان

کاهش استرس در کارمندان و ایجاد آرامش با یاد خدا

تقویت مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری

موجب همدلی و معنویت کارکنان

ایجاد صمیمیت به دور از فضای اداری و رسمی با قرار گرفتن مدیر و معاونان در بین کارکنان و در جریان قرار گرفتن مدیر با مشکلات کارکنان
سبب سلامت روح و روان و دوری از فساد در محیط اداری

۳-۱- پیشرفت سازمان

اگر فواید و آثار فراوان نماز جماعت در ادارات به درستی شناخته و شناسانده شود، مدیران بیش از پیش به اقامه نماز تشویق خواهند شد. زیرا متوجه خواهند شد که وقتی که برای اقامه نماز در نظر گرفته می‌شود، از بین نرفته است بلکه سرمایه گذاری شده است و آثار و فواید فراوانش به مجموعه بازمی‌گردد. نماز طبق آیه قرآن باعث بازداشتن از بدیها و زشتی‌ها می‌گردد. مدیر و کارمندی که اهل اقامه نماز است، از کار نمی‌دزدد، دارای وجدان کاری است و سعی می‌کند وظیفه خود را به نحو احسن انجام دهد. هر قدر هم در یک سازمان، ابزار و وسایل نظارتی و بازرسی وجود داشته باشد تا کارمند نخواهد نمی‌توان جلوی کم کاری و تخلفات او را گرفت. بهترین مانع برای جلوگیری از تخلفات موانع درونی و معنوی است. فردی که خدا را هر لحظه حاضر و ناظر بر خود بداند، دیگر چه ناظرهای انسانی وجود داشته باشند چه وجود نداشته باشند، کار خود را به درستی و به نحو احسن انجام خواهد داد. بهترین عامل برای حفظ معنویت و حاضر دانستن خداوند، ایستادن با خضوع و خشوع در محضر خدا در نماز می‌باشد. اداره‌ای که در آن نماز اقامه می‌شود و کارمندان آن اهل اقامه نماز هستند، دارای فضای معنوی است که این فضا، مانع انجام تخلف و کم کاری و سهل انگاری توسط کارمندان می‌گردد و در نتیجه سازمان، پیشرفت بیشتری خواهد داشت و انجام مناسب امور، توسط کارمندان باعث رضایت بیشتر مراجعه کنندگان می‌گردد و نفع این امور به مدیری برمی‌گردد که شرایط اقامه نماز را مهیا کرده است.

« نماز برای نمازگزار در حکم یک نهی از منکر و در حکم یک ضابط و ناظر است که پیوسته او را از ارتکاب و

تخلف از دستورات دینی باز می‌دارد و افزون بر این در حکم یک پلیسی درونی، مانع از ارتکاب جرایم فردی و اجتماعی مانند دزدی، کم فروشی، خیانت و کم کاری می‌شود.» (محمد داودی، ۱۳۹۲، صفحه ۲۱)

« اگر نماز را آن طوری که خداوند دستور داده است بخوانیم، یعنی اگر موفق به خواندن نماز واقعی شویم ، آن وقت نماز در تمام زندگی دنیوی ما حضوری فعال پیدا می کند و تأثیر خود را نشان می دهد. » (یداله نفری ، ۱۳۸۹، صفحه ۳۳)

۳-۲- افزایش ارتباط و صمیمیت

از برکات استثنایی نماز جماعت در کنار هم نشستن نماز گزاران به دور از هر گونه درجه بندی دنیایی و مادی می‌باشد. در نماز جماعت رییس اداره و کارمند معمولی و خدماتی همه و همه در کنار هم نماز را اقامه می‌نمایند. در ادارت سلسله مراتب اداری گاه مانع ارتباط مناسب کارمندان با مسؤولان می‌گردد و گاه مدیران از مشکلات و موانع پیش روی سازمان و مشکلات کارمندان بی اطلاع هستند. نماز جماعت یک فرصت کم نظیر است بدون تشریفات اداری و صرف هزینه، مدیر با زیر مجموعه خود ارتباط برقرار کند و از جزئیات کارها مطلع شود.

ارتباط بدون تشریفات اداری مراجعه کنندگان وحل مشکلات آنان از دیگر برکات نماز جماعت در ادارت می‌باشد. چه بسا فردی که مدت‌ها پیگیر دیدار با رییس اداره‌ای باشد و موفق نشود، ولی در نماز جماعت بتواند بدون مشکلات دست و پاگیر اداری با مسئول مجموعه ارتباط بگیرد و مشکل خود را حل کند.

خوب است که مسؤولان گاه‌گاهی به دور از مسایل اداری در نمازهای جماعت، با روی خوش با کارکنان و مراجعه کنندگان ارتباط برقرار کنند و باعث جذب آنان به نماز جماعت شوند. مولا علی علیه اسلام در مورد جدا نشدن مسئول از مردم فرموده اند: «هیچگاه خود را فراوان از مردم پنهان مدار، که پنهان بودن رهبران، نمونه‌ای از تنگ خویی و کم اطلاعی در امور جامعه می‌باشد. پنهان شدن از رعیت، زمامداران را از دانستن

آنچه بر آنان پوشیده است باز می‌دارد.» (محمد دشتی ، ۱۳۸۰، صفحه ۵۸۵)

۴- موارد تشویقی جهت دعوت به نماز در ادارت

- ۱-۴- برگزاری اردوهای زیارتی -تفریحی کوتاه مدت مثلاً به قم و جمکران و مشهد و شیراز و ری
- ۲-۴- توزیع بسته‌های فرهنگی و کتاب و سی دی با محوریت نماز
- ۳-۴- برگزاری مسابقه پرسش و پاسخ و در نظر گرفتن جایزه برای پاسخگویان
- ۴-۴- برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و محصولات فرهنگی با بن تخفیف در نمازخانه‌های ادارات
- ۵-۴- تحریک و تقویت انگیزه حضور در نماز جماعت در میان کارکنان ادارات
- ۶-۴- دایر شدن صندوق قرض‌الحسنه مخصوص کارمندان اداره : از آنجایی که حقوق کارمندان کم است و نیاز مبرم به وام دارند، صندوق قرض الحسنه مخصوص کارمندان می‌توان دایر گردد.
- ۷-۴- برگزاری جلسات اداری در نمازخانه قبل یا بعد از ساعات نماز : که سبب شرکت بیشتر افراد در نماز و تداعی نماز با خاطرات خوش می‌شود.
- ۸-۴- برگزاری جشن تکلیف فرزندان کارکنان و تشویق آنها
- ۹-۴- به روزرسانی کتاب‌های کتابخانه ادارت با کتاب‌هایی با محوریت نماز
- ۱۰-۴- حضور مدیران در نماز جماعت ادارت و تجلیل و تقدیر از مشارکت کارکنان نمازی دستگاه
- ۱۱-۴- برگزاری دوره آموزشی مصوب فعالان اجرایی اقامه نماز دستگاه
- ۱۲-۴- آموزش کارکنان دستگاه با رویکرد شیوه‌های تقویت فرهنگ نماز و سلامت معنوی
- ۱۳-۴- برگزاری نشست تخصصی نماز ویژه مدیران دستگاه با رویکرد مسئولیت اقامه نماز و شیوه‌های دعوت به نماز"
- ۱۴-۴- تکمیل و به روزآوری سامانه جامع مدیریت عملکرد اقامه نماز دستگاه شامل سخت افزاری و نرم

افزاری ، گزارش‌گیری، نظارت و ارزیابی

۴-۱۵- تشکیل جلسات شورای اقامه نماز و برگزاری منظم جلسات مطابق با شیوه نامه مربوط

۴-۱۶- پرهیز از سخنرانی طولانی و تکراری که باعث بی‌علاقگی و گریز کارمندان از نماز جماعت نشود

۵- نظر رهبر انقلاب در باره برپایی نماز جماعت در ادارات

رهبر معظم پیرامون اقامه نماز جماعت در ادارات فرمودند: «با توجه به اهمیت خاص نمازهای یومیه و تأکید زیادی که بر اقامه نماز در اول وقت شده است و با توجه به فضیلت نماز جماعت، مناسب است مسئولین امر روشی را اتخاذ کنند که کارمندان بتوانند در خلال ساعات کار اداری نماز واجب را بطور جماعت در اول وقت و در کمترین زمان بخوانند، ولی باید به گونه‌ای مقدمات این کار را فراهم کنند که نماز جماعت در اول وقت بهانه و وسیله‌ای برای به تأخیر انداختن کارهای مراجعه‌کنندگان نشود.» نمازخانه باید پاتوق مومنین باشد.

حجت الاسلام نقوی درباره برپا داشتن نماز اول وقت در ادارات بیان کردند: مراجع و مقام معظم رهبری اجازه دادند نماز اول وقت با رعایت حق مردم به پا داشته شود و اگر ادارات ما وقت نماز را رعایت کرده و آن را تبدیل به فرهنگ کنند از بسیاری آسیبها و مشکلات و برخی نسبتهای ناروا نسبت به مؤمنین درباره کاهلی در نماز جلوگیری می‌شود

به فرموده آیت الله بهجت(ره) اقامه نماز اول وقت مانند خوردن لیمو شیرین است که اگر فردی در همان اول نماز را اقامه کند از برکات و خیرات این فریضه الهی بهره‌مند شده در غیر اینصورت از برکات کمتری بهره‌مند می‌شود.

۶- بی‌توجهی به نماز اول وقت در ادارات

رعایت نماز اول وقت در همه زمانها و مکانها از جمله ادارات و نهادهای دولتی نیز همواره مورد تاکید علما و

مسئولان تراز اول کشور بوده است که به عنوان نمونه می توان به آیین نامه ترویج توسعه فرهنگ نماز مصوبه هیئت وزیران اشاره کرد که در ماده ۲ آن، وزراء و یا بالاترین مقام اجرایی دستگاههای مشمول این آیین نامه متصدی اقامه نماز در دستگاه تحت نظر خود معرفی شده‌اند و در بند چهار نیز آمده است در تمامی دستگاههای مشمول این آیین نامه برای ایجاد امکان برگزاری نماز در اول وقت اقدامات لازم به عمل آید و تمامی جلسات و اجتماعات حتی الامکان به گونه‌ای تنظیم شود که با وقت نماز تلاقی نداشته باشد. بعضی کارمندان طولانی شدن نماز و عدم امکان ارتباط با ائمه جماعت سالمند را دلیل اجتناب از نماز می دانند.

تداخل کار ارباب الرجوع با وقت نماز، البته در برخی موارد جلساتی به صورت اضطراری رخ میدهد که ممکن است زمان آن با وقت شرعی تداخل پیدا کند که البته این موارد جز استثنائات است و اگر فراگیر شود اقدامی غیر قابل پذیرش است. امروزه در ادارات ساعت مخصوصی برای نماز و ناهار در نظر گرفته شده است و در بسیاری از ادارات به علت آگاهی ارباب رجوع از این مساله در این ساعت مراجعات کمتری صورت می‌گیرد اما به هر حال آنچه باید مورد توجه قرار گیرد این است که راه انداختن کار مردم واجب و نماز جماعت اول وقت مستحب است. البته می توان با فرهنگسازی درست برای اقامه نماز کاری کرد که در این ساعات مراجعه کنندگان نیز مشغول نماز شوند و جز در موارد استثنایی و خاص مراجعه صورت نگیرد.

۷- شرایط نمازخانه‌ها در ادارات

باید فضای نمازخانه‌ها متناسب و در شان ارباب رجوع و کارکنان باشد و نمازخانه در طبقه‌ای که دسترسی

مناسب به سایر اتاقها را دارد واقع شده باشد در بعضی ادارت به خاطر عدم وجود امکانات از قبیل آبگرم و آسانسور باعث کم شدن مراجعه کنندگان به نماز می‌شود که عده‌ای نمی‌توانند در نماز جماعت شرکت کنند.

در اسلام به پاکیزگی محل نماز تاکید شده است. عدم رعایت وضعیت بهداشتی نظیر بوی عرق بدن و پاهای و جوارب در تابستان، از علل عمده عدم استقبال کارمندان از نماز جماعت است و سبب کاهش تعداد نمازگزاران می‌گردد. می‌بایست ستاد اقامه نماز، بودجه‌ای را صرف تعمیر و تجهیز نمازخانه‌ها در نظر گرفت.

در توالیها سیستم تهویه هوا و در نمازخانه کولر در تابستان و شومیز در سرما به درستی کار کند که سرما و گرمای نمازگزاران را اذیت نکند. در ادارت ایجاد نمازخانه مجزا و مناسب، تهیه مهر، جانماز، چادر برای بانوان، قرآن، کتابهای ادعیه، نصب تابلوهایی از سخنان ارزشمند و دعاهای نماز و برگزاری مستمر و منظم نماز اول وقت و قرائت قرآن تاکید شده است. شاید کمتر اداره یا شرکتی باشد که در آن نمازخانه نداشته باشد. گاهی نمازخانه‌های ادارات با کمبود امکانات مواجه اند، اما اصل کار باید مورد تقدیر قرار گیرد.

۸- نتیجه‌گیری

برای اقامه نماز در ادارات باید همه با همکاری هم اقدام کنند و کار باید با اراده قلبی و از روی اخلاص و

اعتقاد باشد نه از روی ابلاغ و اجبار. مدیر باید اقامه نماز را با دید یک فرصت نگاه کند نه اینکه وقتی است که از دست می‌رود و انجام کارهای اداری عقب می‌ماند. بلکه اقامه نماز را یک سرمایه گذاری و فرصت بداند که به کمک اداره می‌آید و کارمندان را از تخلف و فساد مصون می‌دارد.

هر کارمندی خود را موظف بداند، کارمندان دیگر را به معروف بزرگ اقامه نماز دعوت نماید و در این راه از حرف‌ها و کنایه‌ها نهراسد و این گونه مشکلات را برای خدا تحمل کند، تا فرهنگ نماز در اداره نهادینه شود. باید در انتصابات و ارتقاء مدیران و کارمندان میزان اهمیت آنان به امر اقامه نماز مورد توجه قرار گیرد.

برگزاری جلساتی ویژه نماز و بررسی آسیب‌ها و راهکارها در موضوع اقامه نماز و نیز تشویق فعالان امر نماز از یک طرف و بازخواست کارکنانی که به امر اقامه نماز بی توجه هستند از طرف دیگر باید مد نظر قرار گیرد.

با تبیین آثار و برکات فراوان اقامه نماز در ادارات، مدیران متوجه اهمیت موضوع اقامه نماز خواهند شد و متوجه خواهند شد که اقامه نماز باعث پیشرفت سازمان و پیشگیری از تخلفات و انحرافات و افزایش روحیه برادری و هماهنگی بیشتر خواهد شد.

۹-منابع و مأخذ

۹-۱-قرآن کریم

۹-۲- شیوه‌های آشنایی با نماز - دکتر علی رضا عصاره

۹-۳- خانه بهشتی ؛ اصول و روش‌های دعوت فرزندان به نماز، اثر دکتر «محمد داودی» به همت موسسه

ستاد اقامه نماز

۹-۴- خانواده و نماز- انتشارات انجمن اولیا و مربیان - به قلم جمعی از نویسندگان - ویراستار دکتر

محمد رضا سنگری

۹-۵- شیوه‌های آشنایی با نماز - دکتر علی رضا عصاره

۹-۶- کاربرد روانشناسی در آموزش، رابرت بیلر، جلد اول، ترجمه دکتر پروین کدیور، مرکز نشر دانشگاهی

۱۳۶۷

۹-۷- بهشتی، سید جواد، شیوه‌های دعوت به نماز، چاپ اول، تهران، ۱۳۹۱، ستاد اقامه نماز

۹-۸- خامنه‌ای، سید علی، رساله اجوبه الاستفتاءات، چاپ سی و هفتم، تهران، ۱۳۸۶، چاپ بین الملل

۹-۹- داودی، محمد، خانه بهشتی، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۹۶، ستاد اقامه نماز

۹-۱۰- دشتی، محمد، ترجمه نهج البلاغه، قم، چاپ سوم، ۱۳۸۰،

۹-۱۱- معتمدی، اکرم، دعوت به نماز